

DEMOKRACIJA

«Kdor molči, desetim
odgovarja»
SLOVENSKI PREGOVOR

Leto XVI. - Štev. 12

Trst - Gorica, 1. julija 1962

Izhaja 1. in 15. v mesecu

RAZGOVORI: EVROPA - AMERIKA

Dean Rusk v evropskih prestolnicah - Na dnevnem redu so bila naslednja vprašanja: atomska oborožitev, Skupno evropsko tržišče, Berlin in Kitajska

Novost v Kennedyjevi vladi je že takoj po ustoličenju novega ameriškega predsednika predstavljala želja po razgovorih med zahodnimi zaveznicami o vseh najvažnejših vprašanjih. Tako so si v četrdesetih razdobjih sledila potovanja in obiski državnikov, ki so skupno predebatirali najaktualnejša vprašanja. Zaradi važnosti obravnavanih problemov pa predstavlja Ruskov sestanek z evropskimi zahodnimi državniški velikimi korak naprej k boljšim medsebojnim odnosom.

Ruskovi razgovori so imeli točno določen program, katerega so se držali državniški v Parizu, Bonnu, Rimu in Londonu. V vseh štirih prestolnicah je Dean Rusk zagotovil, da je zavezništvo trdno, neomajno in močno. Kljub temu pa se zavezništvo spreminja, vsaj formalno, kajti nastopili so novi faktorji. Tako je na primer Francija postala atomska velesila, kljub ameriški naspotovanju. Prav zaradi tega so bili pogovori o vprašanju atomske oborožitve evropskih zaveznic najbolj delikatna. Razumljivo je torej, da so državniški posvetili prav temu vprašanju, dobesedno del svojih razgovorov.

ATOMSKA OBOROŽITEV

Ameriški obrambni minister MacNamara je pred časom izjavil, da nasprotuje takojšnjemu neodvisnemu atomskemu velesilam. Ta trditve pa je vnebovnela Angležem, ki so čutili, da so bile ministrske besede njim namenjene. Istočasno pa so ameriški funkcionarji izjavili, da je Anglija na atomskem področju povezana z Združenimi državami in da torej ne smejo soditi, da bi predstavljala Anglija neodvisno atomsko velesilo. Iz poljske la ameriških funkcionarjev je postalo jasno, da so bile besede MacNamare obrnjene proti Franciji. Toda po drugi strani je pojasnilo napravilo še večjo zmedo, ker je ranilo Angleže v njihovem čutu po neodvisnosti na katerem koli področju. Zato je angleški obrambni minister Watkinson v intervjuju z nekim časnikarjem »Timesa« zadržal, da je Anglija neodvisna atomska velesila. Lahna polemika med Angleži in Američani o tem vprašanju pa se je zaključila že po nekaj dneh, ko je MacNamara v svoji tiskovni konferenci povedal naslednje:

»Pohvaliti je treba angleške atomske bombnike, ki predstavljajo velik tehnični napredek in varno jamstvo za svobodo in neodvisnost svobodnega sveta. Gotovo pa je, da ostaja politična kontrola nad njimi izključno londonski vladiti«

Jasno je, da se kljub uradnim zagotovilom, ameriški in angleški državniški zavajajo majhne politične in obrambne moči, ki jo predstavlja angleški deterrence - atomska sila. V praksi bi se prav gotovo izkazala za nedoraslo svoji nalogi in zaradi tega so Američani mnenja, da bi bilo najbolje, ko bi se Anglija odpovala svojemu atomskemu orožju ter se na tem področju navezala na ZDA. Po drugi strani pa je razumljivo, da se Angleži in prav tako tudi general De Gaulle ne morejo odpovalati lastni atomski sili. Po poluradnih vesteh se je zvedelo, da je med svojim bivanjem v Parizu Rusk priznal, da je Francija atomska velesila. Treba je bilo zato najti pot, po kateri bi se evropske države z lastnim jedrskim orožjem odpovalale domačemu orožju ter vrste in to na tak način, da pri tem ne bi trpel njihov ugled. Po mnenju ameriških državnikov bi bila rešitev v tem, da bi ustanovili evropsko jedrsko velesilo. V prvem razdobju bi povzdignili Francijo na položaj, ki ga uživa Anglija. S tem bi Američani lahko posredovali francoskim znanstvenikom vse one informacije, ki jih zdaj ne morejo zaradi Mac Mahonovega zakona.

Drobne vesti

BERLIN

V bivši nemški prestolnici Berlinu se nadaljujejo pobegi iz vzhodnega sektorja na zahodni. Vsak dan prihajajo begunci, ki kljub nadzorstvu komunističnih oblasti najdejo prehode.

VLADNA KRIZA V BRAZILIJU

V Braziliji je izbruhnila vladna kriza z odstopom ministrskega predsednika Tancreda Nevesa. Zgleda, da ga bo nasledil bivši zunanji minister Santiago Dantas. Iz Brazilije tudi poročajo, da bodo verjetno na prihodnjih parlamentarnih volitvah meseca oktobra kandidirali tudi posamezni nogometni igralci, ki so si osvojili naslov svetovnih prvakov na prvenstvu v Čilu.

NOVI AMERISKI ASTRONAVT

Vesoljska organizacija NASA je sporočila ime ameriškega astronava, ki bo šestkrat obkrožil zemljo. Za polet so izbrali mornariškega kapetana Walterja Shirra ml., ki bo svojo krožno pot opravil še pred koncem letošnjega poletja. Avstronavt se je rodil pred devetindesetimi leti v Hackensacku v zvezni državi New Jersey ter je odličen pilot lovskih letal.

na. V drugem delu razdobja pa bi se tema dvema državama pridružile še Zahodna Nemčija in Italija, ki bi skupno ustanovile evropsko jedrsko velesilo. Anglija je pripravljena sprejeti ameriški predlog, vendar pa je sedaj še prezgodaj, ker se Angleži boje francoskega veta za njihov vstop v Skupno evropsko tržišče.

SKUPNO EVROPSKO TRZIŠČE

Tudi v tem vprašanju so zaenkrat mnenja niso edina. Američani namreč čakajo na angleški vstop v SET in bodo šele tedaj določili medsebojne odnose. To pa ne samo na ekonomskem področju, pač pa tudi na političnem. Kot je znano so Združene države naklonjene evropski združitvi. Američani upajo, da se bodo evropske države združile v federativno enoto in so v tem smislu večkrat intervenirali pri angleški vladi. Macmillan je že večkrat pokazal svojo dobro voljo, da bi se Anglija vključila v SET, vendar pa tu še vedno ostaja vprašanje, komu bodo članice Commonwealtha prodajale svoje žito. Treba bo torej najti pravo rešitev, treba pa bo tudi rešiti vprašanja, ki jih postavlja general De Gaulle za angleško vključitev v SET.

BERLINSKO VPRAŠANJE

Precej svojega časa so državniški na svojih sestankih z D. Ruskom posvetili tudi berlinskemu vprašanju. Dean Rusk je poročal o razgovorih, ki jih je imel v Washingtonu s sovjetskimi veleposlanikom Dobrininom. Ti razgovori niso dali pozitivnih rezultatov. Sedaj je na vrsti, da se za hodnjaki dokončno zmenijo in odgovorijo v bližnji bodočnosti na sovjetsko noto iz 8. junija, v kateri je Moskva protestirala zaradi obmejnih incidentov v Berlinu.

RDEČA KITAJSKA V KRIZI

Zbiranje čet in vojaške opreme Rdečih Kitajcev v provinci Fukjen, ki je nasproti Formoze - Kennedy zatrjuje, da Američani ne bodo dovolili invazije Formoze

Komaj je prenehala državljanska vojna v Laosu ter so se predstavniki treh struj zedinili za ustanovitev koalicijske vlade, se je na Daljnem Vzhodu zanetila nova iskra. Bili smo prepričani, da bo na tem viharinem področju vsaj za nekaj časa ohranjen mir. Toda nenadoma so Rdeči Kitajci začeli zbirati svoje oborožene sile ter kopico vojaškega materiala na obali nasproti formozskega otočja.

Nastalo je vprašanje, zakaj se je pekinška vlada odločila za koncentracijo svojih vojaških sil, tankov, letal in vojnih ladij prav na tem področju svoje tako velike države. Strokovnjaki si to razlagajo na različne načine, zato si bomo skušali ogledati tri najvažnejša mnenja, ki razlagajo fenomen. Pričnimo s prikazanjem mnenja Bele hiše.

Američani pravijo, da je koncentracija vojaških sil na razmeroma majhnem področju prevelika, da bi lahko mislili na obrambno potezo Pekinga, za katerega predstavlja majhna, toda dobro izurjena in opremljena Cankajškova vojska trn v peti. Poleg tega pa narašča število vojakov na tem področju okoli Fukjena iz dneva v dan. Zaradi tega si Američani razlagajo, da se Rdeči Kitajci pripravljajo na napad otokov Quemoy in Matsu, če ne celo na napad na samo Formozo. Ob tej priliki se moramo spomniti na besede, ki sta jih tolikokrat izrekla Cuenlai in Maocetung: »Formoza je gnezdo škorpjio, nov, ki samo čakajo na trenutek, da bi nas pičili«.

Rdeče-kitajska uradna razlaga se seveda precej razlikuje od ameriškega mnenja, vendar pa moramo takoj pristaviti, da je v njej čutili majhno sled resnice. Celinski kitajski vodilni kader se namreč prav dobro zaveda, da je najboljša tista laž, ki se najbolj prilaga resnici. Neizpodbitno dejstvo je, da čim je Cankajšek zvedel za težko gospodarsko stanje na celine je mobiliziral vse svoje čete ter jih pripravil za izkrcanje. Casnikarska agencija »Nova Kitajska« zatrjuje, da je general Cankajšek ob podpori »imperialistov« zahoda pripravil načrt za invazijo »demokratske« Kitajske. Prepričan je namreč, da se mu bodo pridružila ljudstva celine Kitajske, ki se bodo uprlo osrednji vladi. Zaradi tega so bili »demokratski« Kitajci s celine prisiljeni, da se pripravijo na obrambo in koncentrirajo svoje čete na področju, kjer se bo verjetno začela invazija. Rekli smo, da je v izgovorih »Nove Kitajske« tudi nekaj resnice. Formozski general Cankajšek živi samo zato, da bi se maščeval nad komunisti, ki so ga zapodili s celine. Toda njegova vojska je premajhna, da se bi lahko spustil v vojno s tisočkrat močnejšim in številnim nasprotnikom. Poleg tega pa potre-

Ruskov obisk v Bonnu je bil zelo pozitiven, saj so se zaveznicami dogovorili o načinu razgovorov s Sovjeti o tem vprašanju. Kanceler Adenauer je privolil v nadaljevanje poskusov za rešitev berlinskega vprašanja, ker je prepričan, da se bodo vsi poskusi razblinili v nič.

KITAJSKA

Ko se je Dean Rusk odpravil iz Združenih držav na potovanje po Evropi se ni nastalo vprašanje v zvezi s komunistično Kitajsko. Sele ko je prispel v Francijo je zvedel za alarmantne novice, ki pripovedujejo o združevanju velikih skupin vojaštva na obrežju nasproti otokov Quemoy in Matsu. Dean Rusk je s svojimi evropskimi kolegi predebatiral vzkromilsknega združenja vojaških sil komunistične Kitajske. Nekateri so mnenja, da se Rdeči Kitajci boje invazije Cankajških vojakov na celino, medtem ko drugi vidijo v tem napad na obrežje otok. Ko bodo najnovejše vesti razširile vprašanje bodo morali Američani in njihovi angleški zaveznicami povzeti ukrepe, da zagodijo vojno na Daljnem Vzhodu. Kakor je znano Anglija priznava komunistično Kitajsko in zato se bodo londonski državniški le težko odločili za vmešavanje v ta spor.

V Italiji se je Dean Rusk dalj časa pogovarjal s svojimi kolegi. Na razgovorih so bili prisotni zunanji minister Piccioni in ministrski predsednik Fanfani. Rusk je hotel predvsem zvedeti za italijansko stališče v zvezi z vstopom Velike Britanije v SET. Italijanske državniške pa je tudi zaprosil za posredovanje pri francoskih stališjih, ki naj bi prepričali generala De Gaulle, da bi odstopil od svojih zahtev za britanski vstop v SET.

Deželni statut in manjšinske pravice

Zgolj načelno določilo ne zadostuje

V osnutku deželnega statuta za Furlanijo-Julijsko krajino, ki je zdaj pred parlamentom, je glede anrodnih manjšin rečeno: »V deželi so vsi državljani enakopravni, pa naj bodo katerekoli etnične skupine, in zagotovljena jim je obramba etničnih in kulturnih značilnosti«. Tako se namreč glasi 3. člen zakonskega osnutka, ki je obenem edini, v katerem je govora o manjšinah. Sestavljavci našega bodočega deželnega statuta so se torej odločili, da vnesejo glede manjšinskih pravic vanj samo načelno določilo, ki samo na sebi prav z ričemer ne precizira posameznih manjšinskih pravic.

Poudariti moramo, da prizadevati pripadniki slovenske narodne manjšine s tem nismo zadovoljni. Že vse odkar je bila sprejeta republiška ustava imamo tudi v njej podobno načelno določilo, na katerega se pa že poldrugo desetletje zaman sklicujemo, ker še vedno ni zakona, ki temu članu dal konkretno vsebino in predpisal, katere so pravzaprav pravice, ki jih manjšina sme in mora uživati. Vkljub odpravi fazizma in novi ustavi so še vedno

v veljavi zakoni, ki prepovedujejo slovenskim staršem, da bi svojim otrokom dajali slovenska krsna imena, Slovenec, ki zna tudi italijansko, še vedno ne sme na sodišču govoriti v svojem materinem jeziku itd.

Če bi torej tudi po ustanovitvi naše avtonomne dežele ostalo samo pri načelnih določilih, potem si moramo biti na jasnem, da nismo z njo vsaj kar se tiče zagotovitve naših manjšinskih pravic in enakopravnostnega sožitja tukajšnjega prebivalstva prav nič pridobili. Ne glede na svojo strankarsko pripadnost moramo vsi Slovenci v Italiji usmeriti vse svoje napore v to, da bi parlament in vlada ob tej priliki sprejeli vsaj obvezo, da bodo v določenem roku poskerbeli za izdajo podrobnih zakonskih predpisov, s katerimi bodo slovenske manjšinske pravice jasno določene, predpisan način njihovega uživanja in upravna ter sodna pot za njihovo zaščito v primerih poskusov njihovega kršenja ali odrekanja.

Dejstvo je namreč, da smo Slovenci danes edina avtohtona manjšina v Italiji, katere manjšinske pravice še niso precizirane. Francozi v dolini Aoste in Nemci v Poadižju so to dosegli že z mirovnimi pogodbami, oziroma posebnimi mednarodnimi dogovori. Podoben bi bil v našem primeru kvečjemu položaj Slovencev, ki živimo na Tržaškem ozemlju, za katerega bi moral veljati Posebni statut, ki je najvažnejša priloga londonske Spomenice o soglasju. V bistvu pa nam to prav nič ne pomaga, ker je Posebni statut vsaj zaenkrat ostal samo na papirju in upravne ter sodne oblasti niso obvezane, da bi ga spoštovali. Tako torej vsi Slovenci v Italiji dejansko še vedno čakamo, da se naše pravice pravnoveljavno uredi.

Dopovedati je treba oblastem in javnemu mnenju, da takšen položaj, ki je predmet stalnih trenj, nesigurnosti in ima za posledico občutek zapostavljanja, ne more trajati večno. Slovenske manjšinske pravice je treba opredeliti. Naj se to zgodi v statutu dežele, ki bo obsegale vse kraje, v katerih žive v Italiji Slovenci, ali pa s posebnim zakonom, toda zakonom, ki ga je treba ne samo obljubiti, temveč tudi izdelati in proglasiti, eno ali drugo moramo doseči.

Toda obstoja še tretja teza, ki razpлага dogodka v Fukjenu. Kakor je znano preživlja Rdeča Kitajska strahovito gospodarsko krizo. Poleg tega pa njeni državljani ne zaupajo več osrednji vladi, ki jih je prevarila, ko je napovedala zvišanje življenjske ravni. Pekinška rdeča vlada je morala prenehati z industrializacijo za vsako ceno ter dati večjega zagona kmetijstvu, ki ne more prehraniti niti polovico prebivalcev. Zato je bilo treba prebivalstvo galvanizirati z novimi načrti. Casopiše in vsa ostala propaganda je pričela s povzdigovanjem strahu pred Cankajškovim vdorom, ki bi ga podprli osvozarjeni zahodni imperialisti. Kolikokrat je podobna propagandna akcija poživila Kitajce, da niso mislili na vsakdanje probleme! Zakaj ne bi podobni ukrep še enkrat pozitivno deloval?

Dogodki v prihodnjih dneh nam bodo pokazali, katera izmed treh tez je pravilna. Toda naj se izkaže za pravilno ameriška ali nevturalistična, zadnja teza, bo jasno, da se Rdeča Kitajska nahaja sredi katastrofalne gospodarske krize, iz katere se bo le z velikanskimi političnimi ukrepi rešila pred razburjenjo, prevaritvijo in lažno množico stotin milijonov Kitajcev v sužnosti.

Običajno upremo naš periskop najprej na dogodke iz tujine, katerim zaradi pomanjkanja prostora ne moremo posvetiti večje pažnje. Tokrat pa bomo pričeli s pregledom najvažnejših dogodkov z drobtinami, ki smo jih pobrali z italijanske politične mize.

ITALIJANSKI PARLAMENT ni bil že dalj časa tako delaven kot v zadnjih dneh. Parlamentarci bi morali najprej odobriti proračune posameznih ministrstev. Vendar pa do tega ni prišlo, kot je to že običajno v italijanski parlamentarni politiki zaradi pomanjkanja časa. Tako so senatorji in poslanci, ki podpirajo vlado izglasovali zakon, s katerim pooblašča vlado, da v prihodnjih štirih mesecih deluje, kot bi bili proračuni odobreni. Proti pooblastitvi so glasovali desničarji od liberalcev pa do misovcev, ki očitajo vladi, da je zavlačevanja kriva politika levega centra. Vsa italijanska javnost pa se v zadnjem času zanima za zakonski načrt o podražavljenju električne energije, o katerem v teh dneh debatirajo v parlamentu. Ukrep bo gotovo velikega socialnega pomena še posebej za južno Italijo, kjer se je občutno čutila potreba po programski politiki valoriziranja tamkajšnjih industrij. Proti zakonu so nastopili z vso silo desničarji, ki vidijo v ukrepu prvi korak v popuščenju socialkomunizmu. Čutili je željo parlamentarne večine, ki se zavzema za podržavljenje, željo po čim hitrejšem

Periskop

odobrenju zakona. Ustanovljena je bila posebna komisija, ki bo pregledovala zakonski načrt. Komisija, ki jo je imenoval predsednik poslanske zbornice, je sestavljena iz 21 demokristjanov, 11 komunistov, šest socialistov, dveh liberalcev, dveh misovcev ter po enega socialdemokrata, republikanca in monarhista. Predsedoval pa bo bivši demokristjanski minister Giuseppe Togni.

Poleg tega pa poslanci preučujejo tudi zakonski osnutek o ustanovitvi dežele s posebnim statutom Furlanija-Juliska krajina. O tem vprašanju poročamo že na drugem mestu.

Ko smo si tako ogledali najvažnejše politične dogodke v Italiji, se ozrimo po dogodkih iz tujine. Kot je bilo očitno je teroristična organizacija francoskih skrajnih nacionalistov OAS KAPITULIRALA. Ze dalj časa je bilo jasno, da se tajna armada ne bo mogla upirati dokončnemu polomu. Ura zatona za francoske nacionaliste v Alžiriji se je pričela z aretacijo generala Salana. Alžirski nacionalisti, ki so se skupaj s francoskimi četami borili proti osvovcem so naprej očistili terorizma Alžir. Kasneje pa so padle še zadnje postojanke OAS-a.

padel je Oran, ki je bil še do nedavnega prestolnica teroristov. V neki piratski oddaji je polkovnik Dufour, poveljni tajne armade v Oranu oznanil konec terorističnih podvigov ter povabil vse svoje pristae, da zbežijo iz Alžirije, medtem ko je ostalemu francoskemu prebivalstvu priporočil, naj ostanejo v Alžiriji ter sodelujejo pri obnovi države.

V Zenevi se je zaključilo zasedanje MEDNARODNE ZVEZE DELA, pri katerem sodeluje 92 držav. Predstavniki so poleg drugih ukrepov sprejeli tudi zagotovilo, da se mora podeliti v vseh včlanjenih državah enake socialne pravice tudi tujim državljanom, ko se za stalno naselijo v tej ali oni državi. Drugi važni ukrep pa določuje, da se zniža tedenski delavni urnik v industriji na 40 ur.

V Združenih državah Amerike so ustanovili posebno ustanovo, ki bo zbirala fondae za OKUPNINO, KI JO ZAHTEVA CASTRO ZA PRIPORNIKE. Kot znano so preteklo leto Kubanci, ki žive v begunstvu v ZDA organizirali pohod na otok, ki pa ni uspel. Fidel Castro je izjavil, da bo ujetnike izpustil, če mu izplačajo 62 milijonov dolarjev. Američani niso hoteli o tem ničesar slišati. Kot smo izvedeli so v ustanovo vstopile razne osebnosti, med katerimi tudi kardinal Cushing, ki je mnenja, da je dolžnost vseh ameriških državljanov, da pripomorejo k osvoboditvi kubanskih beguncev.

VESTI z GORIŠKEGA

Deželna avtonomija in Slovenci

V nedeljo 24. junija se je na pobudo gorjskih socialdemokratov vršila v Trgovinskih zbornicah v Gorici razprava o deželni avtonomiji.

Razpravo je vodil poslanec Ceccherini, poročala in odgovarjala na vprašanja pa sta prof. Zuccalli in videmski provincionalni svetovalec Zannier.

Razprave se je udeležil tudi dr. A. Sfiligoj in prosil za pojasnilo v zadevi pojedelstva, turizma, financ, izvolitve predstavništva in zaščite slovenske manjšine.

Dr. Sfiligoj je v tem zadnjem pogledu povedal, da vsebuje tretji člen osnutka deželne statuta le površno zagotovilo, da bodo uživali vsi pripadniki dežele enake pravice, ne glede na jezik, ki ga govorijo. To pa je premalo, je dejal dr. Sfiligoj, saj so oblasti že leta 1866 obljubile Slovincem iz Benečije določene pravice, a jim do danes niso še ničesar dali. Tudi Slovincem iz Goriške so dali lepe obljube leta 1918, kasneje pa jih je potrdil sam italijanski kralj ob priključitvi teh krajev k Italiji, nato pa je vlada poleti 1945 in končno sama ustava ukazala v svojem šestem členu, da se morajo zaščititi vse jezikovne skupine s posebnimi zakonskimi določili. Zaščiteni so Francozi in Nemci, zakaj ne bi bili zaščiteni tudi Slovenci.

Na to vprašanje je odgovoril prof. Zuccalli, da kakor so prej, v primerih, ki jih je navedel dr. Sfiligoj, razni činitelji zagotovili s površnim izrazom uživanje pravic, tako mora taka pravica veljati tudi sedaj. Italija štiti tudi Slovence, ki uživajo vse pravice in imajo šolske razrede tudi samo s tremi učenci medtem italijanske šolske razrede z istim številom učencev, ukinjajo. Če pa imajo Slovenci kakše druge zahteve, naj se obrnejo na vlado, ali celo na ustavno sodišče. V podrobnosti zaščititi Slovence skupaj je nemogoče, je dejal prof. Zuccalli, ker bi v deželnem zboru nastal vihar tudi zaradi dogodkov, ki jih je Gorica v bližnji preteklosti doživela.

Dr. Sfiligoj je prof. Zuccallija odločno zavrnil, da se nasprotno njegovi trditvi ustanavljajo italijanske šole tudi za enega samega učenca in navedel razne take primere. Zaključil pa je z ugotovitvijo, da je torej tretji člen osnutka deželne statuta lažnjav, ker iz odgovora, ki ga je dal prof. Zuccalli izhaja, da prebivalci dežele ne bodo vsi enakopravni, zlasti ne Slovenci.

Seja občinskega sveta

V sredo 20. junija se je spet sestala gorjski občinski svet. Svetovavci so večino večera posvetili odborovemu predlogu glede družinskega davka, ki je med drugim upošteval tudi povzrajne neobdavnjive vsote od sedanjih 270.000 lir na 400.000 lir.

Na ta način bo kakih 3.000 manj premožnih družin oproščenih družinskega davka, pa tudi ostale družine, ki živijo od stalnih dohodkov, bodo deželne precejšnjih olajšav. Stiričlanska družina s 780.000 lirami letnega dohodka je do sedaj plačevala n. pr. nad 6.000 lir davka na leto, po novem sistemu pa se bo ta vsota zmanjšala na nekaj sto lir.

Zaradi teh sprememb bo občina izgubila približno 30 milijonov dohodkov, skušala pa jih bo pridobiti tako, da bo z večjo strogostjo pritisnila na tiste davkoplačevalce, vavce, kot so n. pr. lastniki večjih industrijskih podjetij, ki veliko služijo, a so do sedaj svoje dobičke kaj radi prikrivali,

da bi le plačevali čim manj davkov. Po dolgi razpravi, v katero je posegel tudi dr. Sfiligoj, je bil predlog sprejet z 28 glasovi. Vzdržali so se glasovanja edino svetovavci PSI in MIS.

V zadnjem delu seje, ki se je vršil pri zaprtih vratih, pa je občinski svet odobril letno nagrado za odbornike, povišanja in prehode v stalež raznih občinskih uradnikov ter lestvico javnega natečaja, ki ga je bila občinska uprava razpisala za tri mesta administrativnega uradnika I. stopnje.

Med tremi zmagovalci tega natečaja je na prvem mestu gospodična Marija Ferletič iz Doberdoba, kar dokazuje, da se tudi mi Slovenci lahko uveljavimo v javnem življenju. Za viden uspeh gospodični Ferletič iskreno čestitamo.

Naumstven predlog neposrednih obdelovalcev zemlje

V ponedeljek 25. junija je »Piccolo« prisel med gorjskimi vestmi tudi poročilo, da je zveza soških neposrednih obdelovalcev zemlje imenovala poseben odbor, ki naj nastopi v zaščito koristi italijanskih posestnikov, katerim namerava jugoslovanska oblast onstran meje vzeti zemljišče, ker bo uredila poseben kmetijski konzorcij. V zameno ponuja jugoslovanska oblast odstop druge zemlje, ali pa odplačilo vzete kompleksa.

Gre pač za komasacijo zemljišč, kar se je tostran meje, na Prevalu pod Brdami že pred leti zgodilo.

Gorjski neposredni obdelovalci zemlje

se že nekaj časa borijo za to, da bi dosegli kakšne olajšave spričo jugoslovanske odločitve.

Kakor bremo v »Piccolo« od 25. junija pa so staveli med drugimi tudi predlog, da se v zameno za vzeto zemljo v Jugoslaviji mora prisilno vzeti zemljo, ki jo jugoslovanski državljani posedujejo v Italiji.

Predlog je predrzen in nepremišljen. Saj gre vendar za navadno komasacijo zemljišč in ne za namerno razlastitev italijanskih posestnikov. Sicer pa ima Jugoslavija svoj poseben gospodarski sistem, kakor ima Italija svojo.

Ni rečeno, da morajo zato plačati jugoslovanski državljani, ki imajo zemljo v Italiji. Koliko slovenskih kmetij je pokupil na primer zavod Treh Benečij iz golega političnega namena in programa, da nanje naseli italijanske družine. Slovenci pa pojdite po svetu s trehobom za kruhom. Do danes titalijanski neposredni obdelovalci niso še znilni niti besedice v obdobju takega početja. In vendar jim je vse to dobro znano. To smo čutili potrebno napisati, da s tem opozorimo tiste tri slovenske zastopnike neposrednih obdelovalcev iz Steverjana, Standreža in Sovodenj, ki so se pustili izvoliti v imenovani odbor. Ne delajte vendar krivice slovenskim kmetov, tovarcem na Gorškem naših ljudi Italijan.

Sicer pa ugotavljamo, da kadar gre za kakšne druge odbore neposrednih obdelovalcev na Gorškem naših ljudi Italijan navadno ne poznajo, ali pa jih poznajo le toliko, da vržejo pesek v oči!...

Zaključni uspehi na slovenskih srednjih šolah

NA GIMNAZIJI IN LICEJU

IV. gimnazija. Izdelali sta Koršič Marinka, Križman Dušan, Pahor Angel, Prinčič Jožef in Valentičič Emil. Dve dijakinji sta zavrjnjeni, ostali pa imajo popravne izpite.

V. gimnazija. Vsi dijaki so pripuščeni k sprejemnemu izpitu za v I. licej.

I. licej. Izdelal je Pellizo Lucijan, ostali imajo popravne izpite.

II. licej. Izdelala sta Lavrenčič Marijan in Tomsič Daša, ostali imajo popravne izpite.

III. licej. Vsi dijaki so pripuščeni k zrelotnemu izpitu.

NA UCITELJISCU

I. razred. Izdelali sta Lašič Marija in Mauri Natjuška, ostale dijakinje imajo popravne izpite.

II. razred. Izdelal je Klanjšček Vladimir. En dijak je bil zavrjnjen, dva imata popravne izpite.

III. razred. Izdelala je Rožič Nives, ostale dijakinje imajo popravne izpite.

IV. razred. Vsi so pripuščeni k uspešnostnemu izpitu.

NA NIZJI SREDNJI SOLI

So izdelali sledeči dijaki:

Cez I. razred: Cernic Benjamin, Ferloglia Stanislav, Ferletič Savino, Kranjec Marijan, Marassi Ivan. — 10 dijakov ima popravne izpite; 4 dijaki so bili zavrjnjeni.

BREGANT Marta (odličnjakinja), Bric Ramira, Gravner Jožefa, GRAVNER Savina (odličnjakinja), Leban Mirjam, Lucchesi Ana, Medves Jožica, Miklus, Sonja.

Mikulus Jožefa, Plesničar Nežica, Primožič Ana, SEVER Vanda (odličnjakinja), Strosar Antonija, ZNIDARIC Silvana (odličnjakinja). — 8 dijakinj ima popravne izpite; 1 je bila zavrjnjena.

Cez II. razred: Baša Danilo, Bensa Marjan, Komjanc Robert, Kustrin Ljubo, Makuc Bogdan. — 11 dijakov ima popravne izpite.

Blasi Kazimira, BRESCIANI Nevina (odličnjakinja), Calligaris Nadja, Klanjšček Adrijana, Komjanc Agata, KOREN Marija (odličnjakinja), Malič Milena, Peljhan Silva, Primozic Ida, Zavavlad Majda. — 7 dijakinj ima popravne izpite.

NA STROKOVNI SOLI

Cez I. razred: Brisco David, Butkovič Bogdan, HOBAN Edvard (odličnjak), Klanjšček Vojko, Mavrič Marijan, Muzic Feručo, Nanut Bruno, Pahor Cvetko, Tomsič Stanislav. — 19 dijakov ima popravne izpite; 4 so bili zavrjnjeni.

Beuzer Marija, Cotič Nevenka, Curcio Ivica, Devetak Danica, Devetak Romapa, Frandolič Ana, Koren Ana, Koren Branka, Koren Lilijana, Koren Marija Leghisa Loretta, Medveček Vladimira, Faoletti Katica, Pavletič Alma, Pavletič Dorica, Persolja Gabrijela, Peterin Ida, Skorjanc Alma. — 7 dijakinj ima popravne izpite.

Cez II. razred: Ferletič Jožef, Gergolet Roman, Klemes Benjamin, Laurenti Silvan, Paulin Martin, Petijan Franc, Pittoli Silvan. — 15 dijakov ima popravne izpite; 4 so bili zavrjnjeni.

Braini Ana, Cibič Marija, Drufovka Tatjana, Ferletič Bruna, Hlede Marta, Knez Alda, Miklus Jožefa, Nanut Nadja, Pahor Klavdija, Rutar Jolanda, Seculin Cascia. — 7 dijakinj ima popravne izpite; 1 je bila zavrjnjena.

Prireditve na osnovnih šolah

V nedeljo 17. junija so otroci sovodenjske, gaberske in rupenske osnovne šole pripravili v Sovodnjah skupno razstavno ročnih del, srečolov in zaključno prireditev. Te so se poleg staršev in domačinov udeležili tudi didaktični ravnatelj Brešar in razni predstavniki krajevnih oblasti.

Po pozdravu in uvodnih besedah učenca Roberta Uršiča, so se pojavili na odru otroci iz Sovodenj, ki so odpeli nekaj pesmi in odigrali par prizorčkov. Za njimi so nastopili s prizorčkom »Na senožečtu« učenci iz Gabrij in nato s celo vrsto pesmi, deklaracij in prizorčkov še učenci iz Rupe in Peči, ki so prisotne navdušili posebno s prizorčkom »Prepir v gozdu«.

Prav tako posrečena je bila zaključna burka »Jančec«, ki so jo odigrali sovodenjski otroci. Vendar lahko rečemo, da so se v glavnem vsi dobro odrezali in si tako zaslužili primerno pohvalo.

Teden dni pozneje je bila podobna prireditve v Doberdobi, kjer se je po dolgih letih učiteljsvo končno ojunalo in pripravilo pestro spored, ki je obsegal pet pesmi, več prizorčkov in nekaj deklaracij.

Prireditve se je pričela s kratkim govorom učitelja Suligoja, za njim je spregovoril še didaktični ravnatelj, potem pa so otroci posameznih razredov pokazali svoje pevске, deklaratorske in igravske sposobnosti. Vsi so na splošno zadovoljili in med temi tudi Marta Lavrenčič, Brank Peric, Gabrijela Ferrari, Francka Ferletič, Anica Frandolič in Adrijana Ferletič, junaki dneva pa je vsekakor bil učenec II. razreda Jožko Jarc, ki se je odlikoval prav v vseh točkah, v katerih je nastopal.

POSTAVIMO STVARI NA SVOJE MESTO

Na članek, ki ga je »Demokracija« objavila pred poldrugim mesecem pod gorjskim naslovom, nam je dr. Avgust Sfiligoj poslal naslednje pojasnilo:

Gorica 28. maja 1962

P. n. Uredništvo »Demokracija«

TRST

V »Demokracija« štev. 9 od 15. maja 1962 ste objavili pismo, ki ga je g. dr. Branko Agneletto poslal č. g. msgr. dr. Francu Močniku, odgovornemu uredniku »Katoškega glasa«. Ker me g. dr. B. Agneletto v tem svojem pismu imenuje, želim povedati sledeče in Vas prosim, da to v smislu zakona o tisku objavite:

1. Pismo s katerim me je g. dr. Branko Agneletto obvestil, da je dvorana za moje predavanje prepovedana, sem prejel šele v soboto popoldne 28. aprila, kar potrjuje poštni pečat.

2. Zaradi te prepovedi sem se s predstavniki Slovenske prosvetne Matice, gg. Markom Udovičem in prof. Karlom Sancinom, dogovoril, da bom, kolikor mogoče, predaval v prostoru, kjer g. prof. K. Sancin poučuje glasbo. Pa smo našli žabico na glavnih vhodnih vratih in nismo mogli naprej. G. Marko Udovič je stavil na vrata neko obvestilo za ljudi, ki so prihajali (prišlo jih je okrog petdeset), toda g. dr. B. Agneletto ga je odstranil.

3. Ničče ni torej vztrajal, da bi »brez privolenja lastnika stopil v tujo hišo«, ker mi je osebno znano, da g. prof. Karol Sancin vodi tam Glasbeno šolo. Lastnik prostorov pa ni samo SDZ, saj plačujejo najemnino tudi druge organizacije. Ze zaradi tega bi žabice na glavnih vhodnih vratih ne smelo biti.

Rastava risb

Ob zaključku šolskega leta so tudi letos priredili v šolskih prostorih v ulici Randaccio že običajno razstavo risb in drugih šolskih izdelkov, ki so jih med letom pripravili dijaki Nižje srednje in Strokovne šole.

Pri otvoritvi je ravnatelj prof. Nemeč nagradil po dva najboljša risarja iz vsake šole, in sicer Zdenka Hvala in Milojko Devetak iz III. razreda Nižje pa Silvana Lavrenčiča in Danjelo Komic iz III. razreda Strokovne šole.

Za svoje izdelke pa so bili pohvaljeni: Marta Bregant, Savina Gravner, Ana Primožič, Antonija Strosar, Vanda Sever, Nevina Brešan, Mirjan Koren, Silvana Koren, Mirko Nanut, Igor Pavlin, Levin Rožič, Ivica Cubreio, Edvard Hoban, Branka Koren, Lilijana Koren, Katica Pavletič, Alma Skorjanc, Renato Koren, Miroslav Figelj in Tomaž Lavrenčič.

„Olympia“ se uveljavlja

Sportno združenje »Olympia« je priredilo v nedeljo 17. junija v dvorani na Katarinjevem trgu odbojarski turnir, imenovan »Pokal CONT 1966«.

Turnirja so se udeležila tri moštva: Torriana iz Gradiške, PAV iz Vidma in domača Olympia; nekaj društev pa se vabilu ni odzvalo.

Z zmago nad obema nasprotnikoma je Olympia postala zmagovalca turnirja in si tako osvojila tudi pokal. Tehnični izidi odigranih tekem so naslednji:

Olympia - Torriana 2:0 (15:11, 15:2)

PAV - Torriana 2:0 (15:11, 15:12)

Olympia - PAV 2:0 (15:3, 17:15)

Za Olympia so nastopili: Anselmi, Devetak, Figelj, Kranner, Kusič, Pavlin, Pelicon, Prinčič in Terpin.

Istega dne so se lahkoatleti Olympie udeležili pokrajinskega prvenstva »naračajnikova« in dosegli precej dobre uspehe. V tekmah, v katerih so se morali pomeriti z atletičarji društev (UGG iz Gorice, CRDA iz Tržiča, San Marco iz Fogliana, Torriana iz Gradiške), so namreč odnesli tri prva, tri druga in štiri tretja mesta. Najbolje so se odrezali Prinčič Jožef, Svab Dušan in Cernic Boris.

Tehnični izidi posameznih tekem: Met krogle: 1) Prinčič Jožef (Olympia) 12.74 m, 2) Plet 11.89, 3) Bruzzeri 9.31.

Tek na 80 m: 1) Borgato 9"8, 2) Tence Boris (Olympia) 10", 3) Venier 10"1.

Tek na 250 m: 1) Rossetto 32"7, 2) Dugaro 33"7, 3) Mozetič Mitja (Olympia) 37"1.

Tek na 600 m: 1) Svab Dušan (Olympia) 1'36"9, 2) Christin 1'40"9, 3) Devetak Severin (Olympia) 1'46"5.

Skok v višino: 1) Rodinjs 1.50 m, 2) Susič Ivan (Olympia) 1.45.

Skok s palico: 1) Cernic Boris (Olympia) 2.80 m.

Met diska: 1) Baggio 35.91, 2) Chermi 30.30, 3) Bensa Dušan (Olympia) 25.93.

Tek 60 m čez zapreke: 1) Visintin 10"4, 2) Valentičič Emil (Olympia) 11"4.

Stafeta 4x100: 1) CRDA 47"2, 2) UGG 49"6, 3) Olympia (Svab, Devetak, Valentičič, Tence) 50"9.

4. Nikoli prej me ni vodstvo SDZ vabilo, naj predhodno informiram, če je dalo »svoj« pristaneček za politične prireditve, ampak sem vedno tam govoril povabljen, ne da bi kdo kakor koli ugovarjal. Kot povabljeni predavatelj pa nisem dolžan predhodno poizvedovati, ali smem predavati, ali ne. To ni pač moja naloga.

5. V primeru od 29. aprila ni šlo za »politično prireditve«.

K stvari, ki je zbudila tako živahno žabico vojno, bi lahko povedal marsikaj zanimivega. Zaradi ljubege miru zaenkrat to opustim, ker upam in želim, da se razburkane vode pomirijo.

To pa povem odkrito in odločno, da se bom vedno odzval prijaznemu vabilu vrlih tržaških demokratičnih Slovencev; saj je ni sile, ki bi utegnila nas resnične demokrate in zavedne Slovence razpršiti, ali nam usta zapreti.

Z globokim spoštovanjem!

dr. Avgust Sfiligoj

Pismo dr. Avgusta Sfiligoja je uredništvo prejelo prepozno, da bi ga lahko uvrstilo v številko, ki je izšla 1. junija t.l. Zato je vprašalo pisca, potem ko so ostali prizidati prav zaradi ljubege miru šli z molkom mimo njegovega pisma, ki ga je v zadevi objavil »Katoški glas«, ali ne bi bilo najbolje, da se incidenta ne pogreva več. Dne 26. junija t.l. pa smo prejeli odgovor, da dr. Avgust Sfiligoj vztraja pri svoji zahtevi, da se pojasnilo objavi.

K zadevi ne dodajamo nobenega komentarja, ker so za to že dovolj zgovorno spskrbeli dogodki, ki so sledili in so še v teku. Dolžni pa smo objaviti naslednje dodatno pojasnilo, ki nam ga je poslal predsednik tržaške SDZ dr. Branko Agneletto:

Trst, 27. junija 1962

Kot neposredno prizidati Vas prosim, da zaradi obojestranske informiranosti čitateljev, objavite k pismu dr. Avgusta Sfiligoja z dne 28. maja t.l. sledeče dodatno pojasnilo:

1. Neglede na to, kdaj je dr. Avgust Sfiligoj dobil v roke moje ekspresno pismo, je res, da je že v soboto zjutraj vedel za prepoved in da je o njej razpravljal z gospodom Markom Udovičem ter da so, vkljub pismu sklenili, da se predavanje vseeno vrši. Dr. Avgust Sfiligoj ni smatral za potrebno, da bi se za pojasnilo obrnil na kogarkoli od SDZ v Trstu;

2. Ne bo držalo, da so prireditelji nameravali imeti predavanje v prostorih Glasbene šole, ker je bilo postrežnik naročeno naj pripravi veliko dvorano, s katero razpolaga SDZ in ni bila nikoli v najemu Glasbene šole;

3. Dr. Avgust Sfiligoj gotovo ni dolžan poizvedovati ali ima kdo kaj proti pre-

Ali si že poravnal naročnino?

davanjem, za katera je vabljen. Toda v trenutku, ko je vedel, da ima SDZ za neko predavanje pomisleke, bi se že zaradi politične korektnosti moral pozanimati za razloge;

4. Dokaz, da je šlo za politično, ne pa za kulturno prireditve, imamo že v tem predavanju, ki je bila napovedana. Sicer pa najdemo potrditve dejstva, da je dr. Avgust Sfiligoj hotel takrat, v povezavi z g. Markom Udovičem, smo začeli neposredno posegati v politično življenje na Tržaškem, in to ne v sodelovanju pač pa proti obstoječemu vodstvu tržaške SDZ, v političnem predavanju, ki ga je imel zopet proti mnenju in vkljub opozorilu tržaške SDZ, pred nekaj dnevi v Zgorilju na Tržaškem. Tudi to predavanje je organiziral izključeni član tržaške SDZ g. Marko Udovič.

Upravičeno se torej vprašujemo: čemu in komu služi to postopanje predsednika gorjske SDZ dr. Avgusta Sfiligoja? Demokratski stvari prav gotovo ne!

Z najlepšimi pozdravi in zahvalo za objavo.

Dr. Branko Agneletto

Sveta birma v Standrežu

V nedeljo popoldne smo v Standrežu sprejeli izrednega gosta, in sicer novega gorjskega nadškofa, ki je na povabilo č. g. dekana Zorža prišel tjakaj podeliti zakrament svete birme kakim tridesetim dečkom in deklicam.

Med govorom, ki je bil namenjen v prvi vrsti birmancem in botrom, je msgr. Pangrazio med drugim poudaril, da mu je silno neprijetno, ker se ne more še izraziti v našem jeziku, da bi pa rad to storil že v bližnji bodočnosti, ker se pač zaveda, da bi ga tako naši ljudje laže razumeli.

Iz Doberdoba

V nedeljo popoldne smo v rubriki »Gorjski obiski« poslušali radijsko reportažo iz naše vasi. Pred mikrofonom so se vrstili razni naši veljaki pa tudi brhka dekleta in iz njihovih besed smo si lahko ustvarili sliko o našem življenju v preteklosti in danes.

Oddaja je v celoti zadovoljila, le zaključni verz, povzeti iz Gradnikove Molitve, se nam niso zdeli prav posrečeno izbrani, ker smo vendar na Krasu in ne v Brdih.

Pogreb profesorja Fileja

V prejšnji številki »Demokracije« smo ob zaključku članka, ki je prinašal žalostno vest, da je umrl prof. Mirko Filej, dodali tudi drugo kratko poročilo o pogrebu, vendar pa smatramo za dolžnost, da o tem spregovorimo sedaj obširneje, ker je pač prav, da zvedo vsi, kakšen pogreb je dragemu pokojniku priredilo naše ljudstvo, ki je v ta namen prihitelo iz vseh krajev tostran in onstran meje.

Ko so se ob 4h popoldne tistega torka pričele v stolnici pogrebne svečanosti, je bila cerkev nabit polna, kajti razumljivo je, da so vsi hoteli izreči pokojnemu profesorju zadnji pozdrav. Sv. mašo in ostale obrede je opravil nadškofov namestnik msgr. Soranzo, na kora pa so peli naši pevci, ki so se tam zbrali, da bi zadnji zapeli svojemu pevovodji.

Nato se je po mestnih ulicah razvil sprevod, kakršnega je Gorica prav gotovo malokdaj videla. Za krsto, ki so jo nosili mladi pevci, se je razgrnila ogromna množica in med njo so stopali tudi naše vidnejše osebnosti. Tako smo opazili oba šolska ravnatelja prof. Rožiča in prof. Nemca, občinske svetovavce dr. Sfiligoja, prof. Kacina in prof. Bratinjo, pokrajinskega svetovavca dr. Makuca, števerjanskega župana g. Podveršiča in skoraj vsa naše profesorje in učitelje.

Stevilni so bili tudi Tržačani, zlasti še Mavhinjci, ki so prihiteli, da bi pospremlili k zadnjemu počitku svojega nekdanjega župnika, in manjkati ni smela niti Koroška, ki je poslala na pogreb posebno delegacijo, v kateri so bili poleg drugih predsednik koroškega Narodnega sveta dr. Valentin Inzko, ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu dr. Joško Tischler, pred-

sednik Krščanske kulturne zveze dr. Zablantnik, dr. Polanc in preč. g. Vinko Zabletel.

Na pokopališču se je ob odprtem grobu poslovilo od pokojnega prof. Fileja pet govornikov, vmes pa so združeni moški zbori odpeli nekaj žalostink. V imenu gorjskih kulturnih organizacij je govoril prof. Kacin, za njim je v imenu tržaške duhovščine spregovoril dr. Skerl, v imenu Koroške pa prof. Inzko. Nato sta govorila solkanski dekan č. g. Simčič, ki je prinesel zadnji pozdrav duhovščine z onstran meje, in prof. Peterlin, ki je zastopal tržaško prosveto.

In združen v žalovanju, tako se poslovilo od njega je ves narod naš - Gorica, Brda, Kras - in z njim ves Trst in Korotan.

Stavka

v podgorjski predilnici

V petek 22. junija se je tudi večina delavk in delavcev podgorjske predilnice pridružila stavkajočim iz ostalih tekstilnih obratov skupine Tognella.

Enodnevno stavko so sindikati proglasili, da bi med drugim dosegli povišek proizvodne nagrade in plačo delavcem tudi prve tri dni odsotnosti z dela zaradi bolezni ali nezgode.

Iz Podgorje

Prejšnji terek je pri cestni nesreči v bližini Ronk izgubil življenje 34-letni sofer Alojz Klince, ki je zadnja leta živel s svojo družino v naši vasi. Zapuščena ženo in dve punčki, od katerih je prva stara šest let, druga pa komaj eno leto.

ZAKONSKI NAČRT ZA DEŽELNI STATUT

Trst prestolnica dežele Furlanija-Juljska krajina. V teku enega leta bo parlament izglasoval zakon o tržaški pristaniški ustanovi

Posedna parlamentarna komisija za ustavno vprašanja, ki se je sestala v Rimu, je preučila statutne osnutke tržaške in videmske KD, PSI in KPI. Kljub temu, da si vladne stranke niso bile soglasne v vseh točkah, je parlamentarna komisija odobrila zakonski načrt, ki ga je nato predložila obema parlamentarnima domovima.

Kot smo že poročali želijo vladne stranke da bi bil statut čim hitreje odobren, medtem pa je očito, da bodo desničarji o' monarhistov, misovcev pa do liberalcev storiili vse, da se bo razprava kar se da razvlekla. Iz načrta, ki ga je parlamentarna komisija odobrila 19. junija smo povzeli najvažnejše člene.

I. DEL — USTANOVITEV DEZELE

Prvi člen zakonskega načrta pravi, da je Furlanija-Juljska krajina ustanovljena v obliki avtonomne dežele v okviru italijanske republike. Dežela je ena sam, in nedeljiva ter se opira na ustavne principe.

Clen 2. — Dežela se razteza na ozemlje provinc Gorice in Vidma ter občin Trst, Devin-Nabrežina, Repentabor, Milje, Dolina in Zgonik. Glavno mesto dežele postane Trst. Dežela ima poleg italijanske trobojnice še svojo zastavo in grb, ki ju bo odobrila s posebnim odlokom predsednik republike.

Clen 3. — V deželi so vsi državljani enakopravni pa naj bodo kakršnekoli etnične skupine ter jim je zagotovljena obramba etničnih in kulturnih značilnosti.

To je edini člen ki priznava, da na področju dežele žive tudi neitalijanske etnične skupine ter jim zagotavlja podobno kot ustava široke garancije, ki pa niso natančneje in podrobneje formulirane. Vendar pa ostajajo o tem členu, ki je za nas Slovence izredne važnosti, nesoglasja med vladnimi strankami. Zgleda, da se posebno Nennijski socialisti zavzemajo za to, da bi člen 3 točneje formulirali.

II. DEL — DEZELNA OBLAST

Drugi del zakonskega načrta se deli na dve poglavji, izmed katerih prvo obravnava zakonodajno oblast, drugo pa upravno oblast. Pri tem delu se ne bomo dal časa ustaviti, ker člani 4, 5, 6, 7 prikazujejo področja, nad katerimi utemeljuje dežela svojo legislativno oblast.

Ta področja pa so že jasno prikazana in naštetja v italijanski ustavi. Členi 8, 9 in 10 prikazujejo upravno oblast bodoče dežele, ki se razteza na vsa legislativna področja, razen na one javne ustanove, katerim je bila avtonomna uprava zagotovljena z republiškim odlokom.

III. DEL — DEZELNI ORGANI

Ta del zakonskega načrta je najboljirnejši in se zato deli na sedem poglavlji.

Clen 11. — Deželni organi so: deželni svet, deželna vlada in njen predsednik.

V členu 12. je določeno, da se izvli deželni svet po proporenem sistemu po normah deželnega zakona. Dežela je razdeljena na volišča po okrajih, ki so pod jurisdikcijo tržaškega, goriskega, videmskega, tolmeškega in pordenonskega sodišča. Občina Devin-Nabrežina pa je pri-

ključena tržaškemu volišču. Stevilo deželnih svetovcev se določi po razmerju 1:20.000 prebivalcev in po ostankih nad 10.000 kakor so to izkazale statistike zadnjega ljudskega štetja.

Clen 14. določa, da smatramo za volivce vse one prebivavce, ki so vpisani v volivne listine občin, ki so vključene v deželo. Lahko postanejo svetovavci vsi volivci, ki so na dan volitev dosegli starost petindvajsetih let. Kdor je izvoljen v deželni svet ne sme biti ne parlamentarec, ne provincialni svetovalec ali pa župan občine, ki ima nad 10.000 prebivalcev.

Clen 17. predvideva, da mora deželni svet najprej ustanoviti predsedstvo in to z izvolitvijo predsednikov in 2 podpredsednikov po načelih, ki si jih izvoli deželni svet sam. Volitve predsednika so tajne ter mora kandidati prejeti pri prvih volitvah absolutno večino, pri drugih pa je dovolj relativna večina.

Clen 21. ugotavlja slučaje, v katerih se deželna skupščina razpusti.

Tretje poglavje tega dela predpisuje funkcije deželne skupščine, ki so točno označene v členih 23 in 24.

V četrtem poglavju je prikazan postopek, ki se ga mora držati deželna skupščina pri formuliranju in izdajanju deželnih zakonov. Postopek je podoben onemu, katerega se poslužuje parlament in bi bilo zato odvisno podrobno pregledati

vsu določila, ki so več ali manj znana. Zadnje poglavje tega dela obravnava funkcije deželne vlade, ki je ekzekutivni organ, podobno kot republiška vlada.

Za Tržačane je posebno važen člen 46, ki pravi, da se mora država obrniti na deželno vlado v vprašanih prevozu in komunikacij, ki zanimajo deželo. Prav tako se morajo vladni organi posvetovati z deželno vlado o vprašanih mednarodnih trgovini z Jugoslavijo in o blagovnih izmenjavah, ki gredo skozi tržaško pristanišče.

IV. DEL — FINANCE — KRONSKA POSEST — DEZELNA LASTNINA

Clen 47. — Dežela uživa avtonomijo v finančnih vprašanih področjih, ki jih točno določujejo členu 48 do 59.

Clen 56. — prikazuje katere državne lastnine preidejo na deželo. Te so: 1) gozdovi, 2) rudniki in izvirki mineralnih ter zdravilnih voda, 3) karnolomi. Naslednji člen pa prikazuje, da postanejo last dežele vse državne nepremičnine na področju dežele v trenutku, ko stopi statut v veljavo.

V. DEL — NADZORSTVO NAD DEZELNO UPRAVO

Clen 59. — Nadzorstvo nad zakonitostjo deželne uprave opravljajo državni zakoniki, ki točno določujejo delovanje ustanove računskega dvora, ki ima stalno delega-

cijo v prestolnici dežele. Naslednji del obravnava lokalne ustanove.

VII. DEL — ODNOSAJ MED DRŽAVO IN DEZELO

Clen 62. — določuje, da se ustanovi v deželi vladni komisariat. V naslednjih členih so zapodane vse funkcije vladnega komisarja, ki je imenovan z odlokom predsednika republike na predlog vlade.

VIII. DEL — PREHODNE IN DOKONCNE UREDBE

To je zadnji del osnutka deželnega statuta. Tu vsebovani členu določujejo na kakšnem način se lahko spremenijo posamezne statutarne postavke. Predzadnji člen statuta pravi, da bodo v teku štirih mesecev po objavi statuta v uradnem listu izdali republiški zakon za izvolitev deželne skupščine. Izdatke prvih volitev si bo prevzela na svoja ramena država sama. Do novega republiškega zakona bo upravno oblast deželnega vladnega komisarja opravljal generalni komisar v Trstu. S posebnim zakonom, ki ga bodo izdali v teku leta po stopitvi v veljavo deželnega statuta bodo uresničili in točno določili vse potankosti o delovanju pristaniške ustanove v Trstu.

Kot smo torej videli osnutek za deželni statut po svoji zgradbi, razdelitvi in členih precej sliči italijanski ustavi. Videti

pa je, da je bil izpopolnjen v naglici ter da so zato nekatera določila le površno obravnavana. Pričakovali smo točnejših členov za izboljšanje stanja tržaškega gospodarstva, kakor tudi nekaj več določil, ki naj bi zagotovila Slovincem v novi deželi pravice, ki nam pritečejo po naravnem zakonu in po italijanski ustavi.

Emigracija in komunizem

»Naša generacija odklanja komunizem kot primitivni materializem devetnajstega stoletja, ki ni več aktualen ne samo na političnem, pač pa tudi na socialnem področju. Za našo generacijo predstavlja komunizem odklanjanje naravne pameti. Pokazal se je, da je nerentabilen in neučinkovit v vodenju državnih poslov in kot tak torej ne more postati cilj naših stremeljenj. Toda mi smo odklonili komunizem v imenu človeškega dostojanstva, kajti če človek odklanja, da bi se pomiril z lakoto, to nikakor ne pomeni, da si prisvaja vlogo srečnega robota, ki mu ga obljublja komunistična družba.«

»Ljudje naše dobe ne verjamejo, da se je zgodovina začela z Marxom in Leninom in da se končuje z geometrijsko rešitvijo, ki ima za rezultat - komunizem.«

»Mi se nikakor ne moremo zamisliti, da bi razdelili svet na dva dela, v enem izmed katerih bi bilo vse dobro, v drugem pa vse slabo. Prav tako odklanjamo, da bi se v eni državljanski vojni znašli na strani premagancev vsi najslabši elementi države, medtem ko bi bili zmagovavci sami heroji in junaki. Pravica in resnica nista izključno gospostvo enega samega človeka ali določene skupnosti. Oni se morajo boriti vsak dan znova. Reči moramo, da nam je tudi komunizem kot okameneli, književni, filozofski, moralni in ekonomski sistem, ki svojim prispeljem nudi mirno zavest po najdražji ceni, tuja.«

»Naša odločna borba proti komunizmu, kakor proti fašizmu, nacizmu in podobnim režimom, nas pa ne sme zanesti v profesionalni antikomunizem, ki je eden najbolj čudnih zaveznikov samega komunizma in njegova simetrična slika. Kakor komunizem, ki je ujetnik preteklosti in brez bodočnosti, tako je tudi profesionalni antikomunizem obsoben na večno prisvajanje tujih pokrovov.«

»Jugoslovanska emigracija ima danes bolj kot kdaj koli možnost, da pripravlja proces duhovnega in nato fizičnega osvobodjenja naroda naše zemlje. Vlada FN RJ, ki je razpisala amnestijo za vse emigrante, se ne zaveda, da ima opravka z dvoreznim nožem. Na emigrantih sloni težka naloga, da ta meč izkoristijo in da vedno, na vsakem mestu izpričajo samo resnico. Naš odgovor, odgovor političnih emigrantov na amnestijo komunistične vlade pa je sledeč: ni amnestije za novi vladajoči razred komunističnega režima v Jugoslaviji. Tako konkretno in vsakodnevno delovanje postane orožje za obrambo malih in velikih idealov. To dolgo in uporno delo mora postati prvi cilj povratka emigrantov v zgodovino.«

(Negovan Rajič 22. aprila t.l. na sprejemu ob priliki V. konference »Saveza Oslobojencev« v Londonu)

Žična meja «Graziani»

Pred dobrimi dvajsetimi leti, ko je Italija imela še svoj lastni kolonialni imperij, so italijanski tehnik in vojak v Libiji postavili dolgo žično pregrajo ob meji z Egiptom, da bi tako preprečili razne obmejne spore, ki so se tedaj odigravali, ne med afriškimi nacionalizmi, ampak med evropskimi imperializmi. Ta pregraja bodoče žice, ki je skoraj nepretrgano sledila meji v dolžini tisoč kilometrov, stoji še danes, kljub velikim spremembam in hudi vojni, ki je divjala na tem področju.

Pregraja se začne približno 60 km od obale pri mestecu Bardia ter skoraj nepretrgano poteka globoko v puščavo, to se pravi, do Giarabuba. Tudi Angleži niso takrat mirovali. Po etipskih dogodkih so zgradili ob tej meji veliko število »bunkerkjeva«. Da bi jih lažje zalagali s potrebno oskrbo so celo zgradili železnico do Solima, katero je spremljal vodovod. Usojeno je bilo, da se bo Evropa ravnó tukaj spoprijela v divji vojni. Prva vojne poročila, ki so si potem pet let nepretrgano sledila, so 10. junija 1940 prišla ravnó od te bodoče pregraje imenovane »reticolato Graziani«, ter so omenjala kraje kot Madalena, Capuzo in druga, ki pa so danes že skoraj pozabljena. Takrat so angleške čete v trenutku zavezle te kraje, ki jih je stražilo le majhno število italijanskih vojakov.

Zanimivo je, da tega nepretrganega španskega jezdeca še danes niso odstranili,

pa ne samo to, celo dragocen je postal za obe državi. Tukaj se namreč srečujeta Naserjeva Arabska republika, ki teži na vzhod ter zapadno usmerjena Libija. Ta tako trdna meja, ki s svojo gostoto bodoče žice preprečuje, da bi celo zajec ne mogel zbežati iz ene države v drugo, jamči, da se ljudstva na obeh straneh ne držata.

Danes odlično služi ta meja predvsem kot pregraja, filter za preprečevanje tihotapstva z mamil, predvsem hašiša. Obe državi, tako Egipt kot tudi kraljevina Libija, se dandanes mnogo bolj borita proti uživanju mamil kot pa pred leti. Obe hočeta moralizirati svoje notranje življenje: Naserjeva republika zaradi zdravstva, Mohamed Idris el Mahdi el Senusijeva kraljevina pa zaradi mohamedanske vere. Obe pa se složno poslužujeta te stare meje, da lovita tihotapce.

Toda poleg te važne funkcije ima meja še drugo pomembnejšo - politično. Libija se namreč tako brani proti Naserjevemu panarabskemu gibanju. Ta zapadno usmerjena država ima malo prebivalstva in veliko življenjskega prostora, obratno pa ima Egipt veliko ljudi in malo zemlje. Ko je nastal znani spor zaradi Sueškega prekopa je Egipt obtožil Libijo, da je pomagala angleškemu commandosu, da so iz Tobruka prispeli v Suez. Tudi zaradi tega je tedaj Libija podpisala (leta 1957) trdno prijateljsko pogodbo z Tunizijo, ki je usmerjena bolj na zapad, na demokracijo kot pa na vzhodni blok.

Libija je zanimiva dežela tudi zaradi drugih posebnosti. Tako na primer ni Libije zajel tisti val mržnje proti tujcem, ki ga je zelo občutili v Egiptu in drugih arabskih državah. V tej deželi vlada tudi večja strpnost med ljudmi, dokaz za to je veliko število Judov, ki še živi v teh krajih, ne da bi bili osvoženi. To je izreden dogodek, če pomislimo na vedno večjo razširitev rasizma med Arabci.

Občni zbor SDZ

Po sklepu Glavnega odbora SDZ v Trstu in na osnovi društvenih pravil sklicujem za nedeljo, dne 22. julija t.l. ob 10. uri dopoldne, v društveni prostori v ulici Machiavelli 22/II. občni zbor Slovenske demokratske zveze na Tržaškem s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika in odbornikov
2. Poročilo nadzornega odbora
3. Volitve novega glavnega odbora Zveze
4. Sprememba pravil
5. Slučajnosti

Na osnovi društvenih pravil se udeležijo občnega zbora pismeno pooblašeni delegatje in povabljeni gostje. Trst, 30. junija 1962.

Predsednik SDZ
dr. BRANKO AGNELETTO

POD ČRTO

Nova sovjetska ustava

Na zasedanju Vrhovnega Sovjeta 25. aprila je Nikita Hruščev napovedal, da bo Sovjetska dobila novo ustavo, ki je že četrta v zgodovini komunistične vladavine. Prvo je leta 1918 izdelal Lenin, drugo iz leta 1924 pa so le v toliko spremenili, da so formalno spremenili Federativno socialistično republiko Sovjetov v Zvezo sovjetskih socialističnih republik. Tretjo ustavo pa so izdelali za časa Stalinove diktature leta 1936. »Narodi Zveze sovjetskih socialističnih republik so preimenovali novo ustavo ZSSR z imenom državne voditelja Jožeta Stalina«, tako pravi biografija Jožeta Stalina, ki so jo izdelali avtorji Aleksandrov, Galatkinov, Hruščev, Mitin, Močjalov in Pospelov, toda v resnici je dognano, da jo je napisal Stalin sam.

Leninova ustava je prišla na dan v času najkrutnejših borb ruske revolucije, ko so se vojniki vseh barv - rdeči, beli, črni in zeleni - borili drug proti drugemu na ruskem ozemlju in uničevali vse, kar si je ruski narod v dolgih stoletjih pridobil. Ustava iz leta 1918 predstavlja željo po ustavitvi okrutnosti.

Da lahko bolje razumemo željo po miru, moramo razumeti načrt za ustanovitev diktature proletariata. Lenin je takoj na začetku trdil, da je treba pomesti z meščanske državo in kapitalisti, vse ostanke vodilnega kadra pretekle vladavine pa je treba prepričati, da se navdušijo za diktaturo proletariata. Pri tem se je treba posluževati vseh možnih sredstev, med katerimi je prav gotovo najpomembnejše nasilje. V praksi pa se je nasilje proti stari državni strukturi izoblikovalo v brezmejno sovraštvo proti vsakomur, ki se ni strinjal z novimi idejami. Vsa Rusija se je spremenila v velikansko klavnico, padli so odkriti nasprotniki, oni, o katerih so samo slutili, da so sovražni vsakršni diktaturi, pomorili so celo nevtralnó prepričane državljane.

Socialistična revolucija, ki bi se v zamislila morala razširiti po vsem svetu ter pridobiti številne dobrotine za vse ljudi, bi morala biti bolj človeška in bi ji človeško življenje moralo pomeniti mnogo več. Marxisti kaj radi zatrjujejo, da socialistična revolucija sliči francoski revoluciji, čeprav je objektivnemu poznavavcu jasno,

da primerjava ni možna. Kljub temu pa se je socialistična revolucija že po nekaj tednih izkazala, da je mnogo bolj krvava kot francoska revolucija. Vsa Sovjet, vsaka Komisija, vsaka Skupščina si je jemala pravico, da lahko organizira svoja lastna razsodišča in očisti svoje področje sumljivih elementov.

Iz omenjenih razlogov in iz strahu, da se ne bi Rusija povrnila v dobo divjaštva, je Lenin spremenil svojo prvotno zamisel diktature proletariata, ki naj bi imel neomejene oblasti v nove zakone, ki so omejevali oblast ne samo državljanov, pač pa tudi državnih organov.

Ustava iz leta 1918 je kodificirala osnovne pravice »socialističnega zakonodajnika«, ki naj bi pokazali bazilarno osnove bodoče socialistične družbe. Članov kapitalistične družbe niso več pobijali, pač pa so postali državljani druge vrste podobno kot duhovniki, ječarji in ostali podobni sloji, ki niso bili vredni volivnih pravic. Komunistična propaganda pa ni prevarala samo že omenjene sloje, pač pa tudi kmete, ki so dobili po enega reprezentanta s 125.000 glasovi, medtem ko je delavec zadostoval za enega reprezentanta samo 25.000 glasov. Toda kljub nepravičnemu zakonu, niso prvi volivni rezultati dosegli onega viška, ki si ga je želel Vrhovni Sovjet.

Zgodilo se je, da se za časa Leninove ustave niso razni sovjeti mornarice, vojske in tovarn v Kronstadtu izrekli tako, kot so to trdili Stalinovi propagandisti in sicer, da so bili proti komunizmu. Delavci in vojniki iz omenjenih Sovjetov so se samo uprli diktaturi komunistične partije. Mornarji in delavci iz Kronstadta so se obdržali v strogih mejah socialističnega zakonodajnika ter niso napravili ničesar, kar bi bilo v nasprotju z Leninovo ustavo. Kljub temu pa so Sovjete razpustili in njihove člane strogo kaznovali.

Določena omejitve nasilja, to je bilo vse, kar je pomenil »socialistični zakonodajnik« v dobi Leninove ustave. Ko je veliki začetnik ruskega marxizma umrl je v dušah prebivalstva ostalo veliko upanje, da se bo po končani državljanski vojni diktatura proletariata omilila. Ostajalo je še vedno upanje, da bo ustanovljena delavska država, ki bo s svojimi državljani mileje postopala. Lenin je vedno zatrjeval, da je diktatura proletariata le prehodna stop-

nja iz kapitalistične državne ureditve v socialistično.

Toda upanje je moralo kmalu zamreti. Mirni prehod iz ene ideologije v drugo se je izoblikoval v krvavi teror. Leta 1924 se je razlika še povečala. Ustava je bila sicer napisana v socialističnem duhu, vendar pa je življenjski nivo državljanov stalno padal. Zadnji ostanki narodne ustave so padli, čeprav je na papirju Federativna republika postala Sovjetska zveza, v kateri živijo razni narodi, ki so se svobodno vključili in iz katere se lahko v vsakem trenutku izbrisajo. Nikdar še ni svet poznal tako velikodušne ustave, v katerih so bile zajamčene tako široke pravice, toda na žalost tudi svet še ni videl, da bi te pravice kdo s tako brezobzirnostjo teptal. Lov na ostanke malomeščanstvo, ki so spoznali prevare komunističnega raja, je postal pravi narodni šport. Obtožili so jih sodelovanja s tujimi kolonialističnimi silami ter sodelovanja s kapitalističnimi monopoli. Lov je postal zabava za člane komunistične partije in funkcionarje njihove tajne politične policije. Raznim narodnim manjšinam so sicer dovolili pisati v njihovem jeziku, vendar pa je bilo prepovedano misliti s svojjo glavo.

Ekonomski položaj se je tako poslabšal, da je bila partija pod krepko Leninovo roko prisiljena obrniti krmilo vlade na desno. Vlada se je zavedala, da je bilo mišljenje, po katerem bi čez noč vpeljali socialistični red, zgrešeno. Lačne množice so zahtevale kruha in Lenin je videl edini izhod iz zagate v tem, da je prepustil državno ekonomijo privatni iniciativi. Določil je, da imajo kmetje pravico do prideka, ki je zrasel na njihovih poljih in strogo kaznoval takimenovalne delavske ekspedicije, ki so se od časa do časa odpravile na deželo, kjer so naropale živež. V tem času svobodnega gospodarstva se je zgodil »sovjetski čudež«. Nastale so številne tovarne, ki so zaposlile delavce ter jim dale možnost zaslužka. Res je, da so mnogi zasebniki obogateli, vendar pa so imeli največje korist prav delavci. Poleg privatne lastnine pa so bile tudi državne ustanove. Lenin je napovedal, da bo konkurenca med privatno in državno lastnino sama pokazala kdo bo zmagovavec dvoboja.

Toda prav v času relativne svobodne ekonomije se je komunistična partija po-

lastila vseh ključnih položajev v politiki. Tajna politična policija je iz dneva v dan pridobivala na ugledu.

Leta 1930 so ukinili vsako privatno lastnino. Malomeščani, ki so pomagali, da se je Sovjetska dvignila iz ekonomskega propada so sedaj trumoma romali v koncentracijska taborišča, medtem ko so bili kmetje ponovno razlašeni in je njihova zemlja sedaj pripadala raznim sovhozom.

Stalin je tedaj izšel kot zmagovavec iz bitk in splet, ki jih je vojeval proti svojim nasprotnikom. Premaganci Zinovjev, Kamenev, Trotski, Bukarin so se podali. Stalinu ni ostalo drugega kot da se je sadiščno pripravil na maščevanje. Leta 1936 je izginilo več milijonov ljudi za vedno. Bili so to ljudje iz vseh mogočih poklicev, ki jih je dosegla Stalinova okrutnost. Prav v tem času pa se je Jožef Stalin odločil, da uvede v Sovjetski zvezi novo ustavo.

Stalinovo ustavo iz leta 1936 so predstavili v tujini za najbolj demokratično ustavo na svetu. V resnici je povečala in izpopolnila prejšnji dve ustavi. Sovjetski državljani so po vseh grozotah, ki so jih občutili na lastni koži spoznali, da je največja umetnost ohraniti svoje bedno življenje. Niti najmanj se niso protivili ukazom diktatorja in so se zavedali, da če hočejo živeti morajo dati videz, da mislijo kot njihov neomejeni gospodar. Stalin se je dobro zavedal svoje moči in strahu prebivalstva, zato se je brezskrbno odločil, da napravi veliko propagandno potezo: o ustavi bodo sovjetski državljani svobodno glasovali.

Na volišča so bili poklicani vsi državljani, volili so tajno, rezultati pa so bili taki kot jih je Stalin pričakoval: glasujočih 96,8% oddanih glasov za partijo 96,8%. Bil je to pravi triumf, ki ga zgodovina še ni poznala. V istem času pa sta se podobnih volivnih potegavščin posluževala tudi Hitler in Mussolini. Stalinova ustava pomeni višek hinavščine, nikdar se ni zgodilo, da bi lahko opazili tako velik razloček med besedami v ustavi in diktatorjevimi dejanji.

Zaradi tega je Hruščev dandanes prepričan, da je potrebno, da se Sovjetska zveza reši Stalinove ustave. Do danes še ne poznamo podrobnega načrta nove ustave, razen onih malenkosti, ki so jih prinesli komunistični časopisi. Življenje v Sovjetski zvezi se je od časa Stalinove

vlade pa do danes precej spremenilo, ekonomski položaj se je zboljšal, čeprav se sovjetski državljani, ki so se rešili enega diktatorja ne morejo posluževati pravih demokratičnih pravic. Kakšna bo nova ustava? Sedanji komunistični vladarji v Moskvi zatrjujejo, da se ne bodo ponovile Stalinove napake! Toda isto je zatrjeval leta 1936 tudi Stalin. Dovolj bo, da si pogledamo potek procedure leta 1936 in danes in nam bo jasno, da nova ustava v Sovjetski ne bo prinesla nobenih sprememb.

a) Zahteva po novi ustavi:
— leta 1936: »Po iniciativi tovariša Stalina je Centralni komite partije predložil na VII kongresu Vrhovnega Sovjeta osnutek za modifikacijo ustave« (Stalinova biografija).

— danes: »Centralni komite sovjetske partije je predlagal Vrhovnemu Sovjetu, da bi imenovali posebno komisijo, ki bi pripravila osnutek za novo ustavo« (Hruščev manit).

b) Imenovanje komisije:
— leta 1936: »Posebna Komisija, ki ji je predsedoval tovariš Stalin je izdelala načrt za novo ustavo« (Stalinova biografija).

— danes: »Predsednik posebne ustavne komisije je Hruščev« (Unita).

c) Potreba po novi ustavi:
— leta 1936: »Tovariš Stalin je prikazal teoretične osnove ustavnega načrta, potem ko je prikazal velike spremembe, ki so se izvršile v državi od leta 1924.« (Stalinova biografija).

— danes: »V Sovjetski zvezi je socializem izvojeval svojo veliko zmago. V naši državi so se zgodile velike spremembe. Država diktature proletariata se je spremenila v državo, ki ji vlada ljudstvo« (Iz Hruščevega govora 26. aprila).

Ze iz teh nekaj primerjav nam je jasno, da lahko trdimo, da v Sovjetski ne bo nova ustava prinesla velikih sprememb.

BEGUNSKO NASELJE V SESLJANU

Zadeva o gradbenem dovoljenju begunskega naselja v Sesljanu je spet prišla na dnevni red izredne seje nabrežinskega občinskega sveta.

Kot je znano, je pred časom občinski svet sklenil, da župan ne izda gradbenega dovoljenja in to kljub temu, da je državni svet razsodil v pozitivnem smislu rekurz istrskih beguncev ter dal upravnici oblasti nalog naj dovoljenje izda. Ker torej župan tega dovoljenja ni izdal, je prefektura imenovala posebnega komisarja, dr. Blozija, ki je namesto zakonitega župana izdal dovoljenje za novo begunsko naselje v Sesljanu.

Zgledalo je, da je ta zadeva vsaj s strani višjih državnih oblasti rešena, toda nenadoma je prišlo na občino pismo generalnega komisarja dr. Mazze, v katerem izreka županu in vsem slovenskim svetovavcem strogo opomin. V pismu očita generalni komisar županu, da se ni ravnal po načelu strogega izpolnjevanja državnih zakonov v zadevi o izdaji dovoljenja za gradnjo naselja istrskih beguncev. Namesto, da bi se držal zakonskih predpisov se je pustil vplivati, nadaljuje pismo, od mnenj, ki so popolnoma tuja in nasprotna splošnim občinskim koristim. Nadalje je očital, da je odrek pokornosti sodbi najvišjega državnega upravnega sodišča, kar je prisililo prefekturo, da je morala poseči v to zadevo za vzpostavitev zakonitosti. Dalje očita, da ni res, kar je župan trdil v svojem pismu, ki ga je poslal na prefekturo dne 7. maja, rekoč, da je bil kršen člen 9 posebnega statuta, ker se meje občine niso spremenile. Prav tako, pravi generalni komisar, da ni res, da bi se na področju občine vršila akcija za raznarodovanje slovenske skupnosti. Na dalje zatrjuje, da se hoče povzročiti narodnostno mržnjo med italijansko in slovensko skupnostjo v občini z manifestacijami in napisi proti Italijanom, kot se je to zgodilo v Nabrežini ob priliki mladinskega zborovanja, ko so se pojavili na cestah napisi: »Nočemo Italijanov - tu smo Slovenci!«. V nadaljevanju pisma pravi generalni komisar, da se župan in slovenski svetovavci ne zavedajo v kako težak položaj spravijo sožitje med Italijani in Slovenci v občini in to predvsem zaradi tega, ker nimajo nobene osebne izkušnje v tej zadevi. Slednji pravilno, da tako zadržanje vodi k dejanjem, ki so kaznjiva. Končno še pravi, da če bi se to še kdaj ponovilo bi bil primoran brez vsakega predhodnega sporočila povzeti kazenske ukrepe kot jih predvideva zakon. V zaključku pa narakuje, naj se pismo prebere na prvi seji občinskega sveta.

Župan je ugodil želji generalnega vladnega komisarja s tem, da je 18. junija sklical izredno sejo, na kateri je prečital celotno pismo. Župan je tudi pripravil odgovor na pismo, ki ga je takoj za tem prečital ter naprosil svetovavce, da se o njem izrazijo in podajo svoja mnenja. Predvsem je v pismu župan zagotovil, da se je pri opravljanju županskih dolžnosti vedno ravnal po državnih zakonih. Glede odklonitve gradbenega dovoljenja pa je bilo razvidno, da je odklonitev utemeljen prejšnji župan in sicer z vzrokom, da se hoče spremeniti narodnostni značaj občine v škodo slovenske skupine. Tudi ni točno, da se je upr razsodbi državnega sveta, ampak je po razsodbi pisal upravi beguncev, da je treba ponovno preučiti nove gradbene načrte ter pregledati, če so v skladu s regulacijskim načrtom, ki je med časom stopil v veljavo. Dalje je ugotovil župan, da je bil prefektorni poseg ne samo prenehan, pač pa tudi neupravičen. Glede pisma z dne 7. maja pravi župan, da je bilo poslano prefekturi le v vednost, ker so ga odpisali vsi slovenski svetovavci kot pritožbo na mešano italijansko-jugoslovansko komisijo in katero je podpisal ne v svojstvu župana, pač pa občinskega svetovavca.

Nadalje odgovarja župan na izkušnje, ki jih baje nimajo ne župan ne slovenski svetovavci. Na žalost ima v resnici vse slovensko ljudstvo prav dobre izkušnje in ogromne žrtve iz fašistične dobe. Predolgo, bi bilo govoriti, kaj so Slovenci v tej dobi izkusili. Slovenec je moral v tujo šolo, če je zavestno izpovedal, da je Slovenec izgubil službo, ječe in izgnanstvo so bile na dnevnem redu. Nadalje sprašuje župan generalnega komisarja, če mu je znano, koliko Slovencev je v naši občini izgubilo vse svoje imetje v zadnji svetovni vojni. Ali ve g. komisar, da so bili štiri naše vase - od skupnih trinajst - popolnoma požgane in porušene, in koliko naših občanov je bilo pomorjenih in deportiranih? Ali vse to niso izkušnje? Glede protestne manifestacije in raznih napisov, izjavlja župan, da to ni bila njegova pobuda, pač pa le protestni izraz

prebivavstva proti imenovanju prefekturalnega komisarja. Nato sprašuje generalnega komisarja, kako mu je mogoče očitati soviniem in rasizem ter mu pripisovati odgovornost za napise, za katere ni vedel in ki bi jih prav gotovo obsodil, medtem na tržških ulicah blestijo najbolj žaljivi napisi proti našemu narodu. To je ščevanje proti Slovincem pa se ni ustavilo samo pri napisih, ampak so se godila tudi nasilja proti slovenskim dijakom, slovenskim ustanovam.

Na koncu izjavlja župan da bo tudi vnaprej vestno opravljal svojo dolžnost v polnem spoštovanju državnih zakonov.

Takoj po prečitani županovega pisma se je prijavilo več svetovavcev večinske liste, ki so kritizirali pismo generalnega komisarja ter izrazili popolno solidarnost z županom.

Med drugimi so govorili svetovavci: Srečko Colja, Aldo Visintin in Alojz Markovič.

Naš svetovavec g. JOSIP TERCON, je ob tej priliki prosil za besedo in začel svoj govor s sledečimi besedami:

Z ozirom na pismo g. generalnega komisarja, v katerem je grajal našega župana v zadevi dovoljenja za gradnjo begunskega naselja v Sesljanu, podajam v imenu naše skupine sledečo izjavo:

Res je, da je župan dolžan izdati gradbeno dovoljenje za posamezno gradnjo kadar tozadevni načrti odgovarjajo vsem gradbenim predpisom. Ker pa tu ne gre za posamezno gradnjo, ampak ker se hoče nadaljevati z gradnjo novih naselij, v kateri bi množično naselili begunce italijanske narodnosti, mora slovenski župan upo-

števat ne samo tehnično plat tega dovoljenja ampak tudi njegov namen, ki hoče potisniti nas slovenske prebivalce v kot, kot brezpomembno manjšino.

Glede sklicevanja na točko sedem posebnega statuta je res, da niso spremenili meja naše občine, ker bi s tem lahko spremenili narodnostni značaj naših krajev. Smisel člena sedem pa je, da se zadržimo stalnost etničnega značaja upravnih enot na tržškem ozemlju. Z načrtno gradnjo velikih begunskih naselij se pa hoče kljub smislu tega člena načrtno spremeniti narodnostni značaj naše občine ter s terpolagoma spremeniti večino slovenskega prebivalstva v manjšino. To je dejstvo in proti temu se je postavil naš občinski svet. Nikdar pa nismo bili proti posameznim naseljevanjem v našo občino ter vsi, ki so za taka gradbena dovoljenja vprašali, so jih tudi redno dobili, le da so zadostili tozadevnim predpisom.

Kar se pa tiče trditve, da uživamo vse pravice po členu 6 republiške ustave dovolite, da zastavim g. generalnemu komisarju vprašanje kakšne pravice ima naš slovenski jezik na sodišču in tudi v drugih raznih državnih uradih. Ali sme naš slovenski človek v vseh teh uradih v svojem jeziku nastopiti in prejeti tudi v slovenski odgovor? Kje so pokrajinske in državne napisne table, ki bi morale biti dvojezične vsaj tam, kjer je naš življenjski veliki večini. Vseled tega se naša skupina popolnoma strinja z zadržanjem našega župana ter se tudi v celoti strinja in odobrava županov odgovor na opomin g. generalnega komisarja.

Odbornik Drago Legiša je v daljšem

govoru obrazložil svoje stališče na pismo generalnega komisarja, ki ga je ostro grajal ter izrazil županu svojo solidarnost. Svoje pripombe k pismu je obrazložil v petih točkah.

1) da so bili vsi županovi ukrepi v polnem soglasju z obstoječimi zakoni;

2) da župan po razsodbi ni odklonil gradbenega dovoljenja, ampak ga je le postavil v študij, da bi ga prilagodil regulacijskemu načrtu;

3) da o zakonitosti županovega sklepa ni pristojna prefektura, pač pa državni svet;

4) da je bilo pravilno, da so se slovenski svetovavci pritožili na mešano komisijo, ker so to napravili šele potem, ko je državni svet odločil o nezakonitosti zavrnitve prošnje za gradbeno dovoljenje;

5) da je bilo mladinsko zborovanje v Nabrežini popolnoma zakonito ter je potekalo brez incidentov v vzorni disciplini. Bilo je to izraz volje našega ljudstva, ki ima v takih primerih polno pravico, da lahko javno protestira, kadar njegove pravice kršijo.

Slednjič sta govorila še svetovavca manjšine in sicer g. Lenarduzzi, ki je nekoliko povzdignil svoj glas in dr. Rinaldini, ki je mirno zagovarjal komisarjev opomin. Oba sta končno pozvala župana naj ne odpošlje svojega pisma na prefekturo, ker da se bo na ta način zadeva laže in hitreje rešila.

Župan se je nato zahvalil svetovavcem večine za solidarnost pri tem vprašanju ter za odobrenje njegovega odgovora generalnemu vladnemu komisarju, katerega je takoj nato odposlal.

KAJ VAS NI NIČ SRAM?

Naša družina je precej obširna in to v vsakem pogledu. Doma nas je bilo pet otrok, ki smo vsi obilni ter radi dobro je, mo, precej obilna je tudi naša mama, medtem ko je naš ubogi pokojni oče tehtal nad 120 kilogramov. Bili smo, kot se to pravi družina in pol. Toda nesreča je hotela, da se je oče nenadoma preselil v boljše življenje. Ostali smo lačni, neobogljivi mladiči, ki si nismo znali, nikakor pomagati. Tedaj se je iz Amerike pripeljala stara teta, ki je bila čeprav precej nadušljiva in sitna, obenem tudi silno bogata. Bilo bi predolgo pripovedovati koliko grenkih smo morali v tem času pretrpeti. In vendar smo morali biti tiho, zaradi vsakdanjega kruha. Stara teta iz Amerike, se je vrnila pod domači krov prav zaradi tega, ker je naš oče umrl. Pozabil sem povedati, da sta si bila vedno v lašeh, ker je teta ob vsaki priliki zbadala očeta, češ da premalo zasluži in preveč pojé. Oče ji pa ni mogel odpustiti, da je zakrivila smrt najmlajšega bratca, ki ga je vzela s seboj preko luže. Ko jo je oče obtožil de-

cinizmom je začela popisovati, kako je umrl bratec v Ameriki, zaradi katerega je dal oče postaviti napis, da je nezaželjena. Iz velike črne torbice, ki jo je imela vedno s seboj in o kateri smo bili prepričani, da v njej hrani vse svoje bogastvo je povlekla kladivo ter začela z vso silo kručiti napis. Popadla me je sveta jeza, zagrabil sem jo za roko ter ji prisomil par krepkih zausnic, sestra Milka pa jo je pošteno ozmerjala. Toda nisem se še dobro zavedel, že sta me napadla starejša brata ter me tako premikastila, da me še danes po treh mesecih bolijo kosti. Nič boljše pa se tudi ni godilo Milki, ki jo je Dragica zlasala, tako da je še danes napol plešasta.

Toda dogodek se ni končal na pokopališču. Čez nekaj dni sem dobil poziv na sodišče ter bil obsojen zaradi pretepanja starejših ljudi na deset mesecev prisilnega dela in dva milijona lir globe, brata in sestra Dragica pa so bili pohvaljeni ter jim je teta izplačala nagrado vsakemu po deset milijonov lir.

Od časa do časa mi usmiljene duše pošljejo v zapor časopise, tako da si kratim čas s prebiranjem dnevnih vesti. Tako sem pred časom zapazil v ljubljanskem »Delu« zanimiv članek o obisku neke nemške delegacije v Krugljevcu, kjer so nacisti med vojno pobili v znak reprezalije 2.500 študentov. Skupino sta vodila dva jugoslovanska inženirja, ki sta obiskovavce popeljala tudi k spomeniku padlih žrtve. Nekje v bližini stoji tablica z napisom »Tu so Nemci nezaželjeni. Delegati so tedaj začeli pripovedovati, kako so streljali na neoborožene študente in kako so ti padali pod streli mitraljezov. Med njimi so bili nekateri, ki so se strahotnega pokolja udeležili. Ko je tedaj pristopil star profesor, ki je ušel pokolju ter razdijanjem Nemcem hotel preprečiti sramotenje spomenika, sta ga jugoslovanska inženirja takoj ustavila rekoč: »Pusti jih pri miru, kakšno mnenje si bodo ustvarili o nas!«

Jokaje se je moral stari profesor umakniti, pred očmi pa je še videl strahotne dogodke iz vojnega časa.

Čez nekaj dni sem v istem časopisu zapazil obvestilo uredništva, ki je celotno vest demantiralo ter sporočilo čitateljem, da so »nesramnega« časnikarja zaprli.

Kako čudna je človeška usoda. Toda odgovorite mi, prosim, na vprašanje, koga naj bo bolj sram, moja dva brata in sestro, ki so prodali za deset milijonov lir svojo čast, ali pa jugoslovanske vladarje, katerim pomeni ekonomska pomoč več, kot čast toliko opevanih junakov iz druge svetovne vojne, seveda, če je »Delo« pisalo resnico.

„Naša reč“ o „Demokraciji“

Revija »Naša reč«, ki izhaja mesečno v Veliki Britaniji, se je s krajšim člankom spomnila petnajstletnice izhajanja »Demokracije«. Članek prinašamo v celoti.

»V sredi aprila je slovenski časopis iz Trsta »Demokracija« obhajal petnajstletnico rednega izhajanja. Z izhajanjem »Demokracije« - piše že omenjeni tržški slovenski časopis - smo mi Slovenci v Italiji jasno povedali, da smo se otreli verig, v katere nas je hotel ukleniti totalitarni režim, ki je po drugi svetovni vojni zavladal v naši matični državi. - Po prvih številkah tega uglednega časopisa na samih vratih Slovenije in Jugoslavije, so tržški Slovenci ustanovili lastno politično stranko »Slovensko demokratsko zvezo« v Trstu in Gorici.

Združeni Slovenci v imenovanih političnih organizacijah ne predstavljajo danes samo najmočnejšo skupino Slovencev

Razčiščen položaj v srbski pravoslavni občini

19. junija je bila pred tržškimi sodiščem razprava o prizivu, ki so ga vložili proti razsodbi protnega sodišča z dne 14. julija 1961 izključeni in nezadovoljni člani srbske pravoslavne občine. Kot znano je bilo takrat sedem bivših članov obsojenih na različne denarne kazni in na poravnavo sodniških stroškov zaradi žaljenja časti predsednika občine Dragoljuba Vurdelje. Takrat je bil obsojen tudi pravoslavni duhovnik Stevan Lastavica na 20 dni zapore in na 3.000 lir denarne kazni zaradi samovoljnega prisvajanja lastnine Cerkvene občine, ki ga je odpuščal službe, ker ni hotel prekiniti zvez s Titovim režimom. Ob isti priliki so bili zaradi pomanjkanja dokazov oproščeni obtožbe, da so motili bogoslužje v cerkvi sv. Spiridiona, bivši člani občine: Lj. Mikič, M. Vučetič, V. Djerasimović, B. Kovačević, Z. Petrovič in S. Filipovič.

Pred pričetkom razprave prizivnega sodišča so obtoženci Lj. Mikič, B. Kovačević in D. Sain pismeno prosili odpuščanja Cerkveni občini in njenega predsednika D. Vurdelje, ki je sprejel njihovo prošnjo z utemeljitvijo, da je zadovoljen, da lahko izvrši svojo krščansko dolžnost odpuščanja. Po zakonu so bili deležni odpuščanja tudi drugi soobtoženci. Istega dne je branilec duhovnika Lastavice odv. Morgera iskal od Cerkvene občine, da bi se odpovedala kazenskemu postopku tudi proti temu obtožencu. Uprava občine je prošnji ušla.

Kaže, da se je s tem položaj v srbski pravoslavni občini razčistil. Nepoznanje ozadja je marsikoga zavedlo v zadnjih dveh letih v napačne domneve. Razkrinkani pa so ostali vsi načrti titovcev, da bi odstranili s sedanjih upravne vse tiste, ki, so vestno opravljali svojo dolžnost.

Akcijski odbor sam je formalno razpuščen in njegov predsednik ing. Gregovič, je spoznal, da je bil prevaran. Za bogoslužje pa skrbita dr. M. Arancikog, ki se je odpovedal jug. potnemu listu in zaprosil za politično zatočišče ter Dušan Vavič, ki je prišel iz ZDA.

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Macchiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopis za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

PEVSKO DRUŠTVO »A. TANCE« IZ NABREŽINE PRIDEJI 28. - 29. JULIJA IZLET V CELJE IN VELENJE

Vpisovanja za skupni potni list bo do 10. t.m. Prijave se sprejemajo v trgovini Tercon Nabrežina, tel. št. 20-122. Odbor

tomorstva se mu je izmikala rekoč, saj vas je v družini tako in tako preveč. Kljub temu smo na lastne stroške prepeljali malo trupelce ter ga pokopali na domačem pokopališču. Oče je tedaj z zadnjim ostanki kupil grobnico ter dal postaviti spomenik, na katerem je stalo poleg drugega tudi zapisano »Tu je teta Emlalija, nezaželjena!« Kot ste že sami uganili je bila teta Emlalija stara teta iz Amerike. Kot rečeno nas je vseh šest, mama in pet otrok moralo prestati marsikateri očitek in grenko urico, da smo se lahko preživeli ob tetini renti. Jasno je, da smo se morali vpisati v šole, ki jih je izbrala teta, ki se seveda ni z nami posvetovala, če smo z njimi zadovoljni. Leto so tekla in očitno je postalo, da so se trije izmed naših družinskih članov vdali tetini strahovladi, mama je medtem že umrla ter smo jo pokopali v družinsko grobnico. Kljubovala sva ji samo sestra Milica in jaz. Do pravega incidenta je prišlo prav na dan pogreba naše mame, ko se je teta iz Amerike odločila, da bo šla na pokopališče. Do tedaj se namreč ni nikoli podala na pokopališče, ker jo je verjetno bolel napis, na to ni zaželjena. Pogrebni obred se je že zaključil in ostali smo sva mi, pet otrok in teta Emlalija. S pravim

EMAJLIRANI STEDILNIKI IN PEČI
NAJMODERNEJSIH OBLIK NA VSA
GORIVA

POPOLNA OPREMA ZA KUHINJE, RESTAVRACIJE, IZ EMAJLA NERJAVECEGA (INOX) JEKLA ITD.

ELEKTRICNI LICALNIKI, SESALCI ZA PRAH, PRALNI STROJI, GRELČI ZA VODO, HLADILNIKI

DEKORATIVNI PREDMETI UMETNE OBRTI, OD KERAMIKE DO BRUSENEGA KRISTALA

LESTENCI, TER VSEH VRST ELEKTRICNIH LUCI, KLASICNE IN MODERNE OBLIKE

Herze

TRST
PIAZZA S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Pogled na sedež v pritličju in prvem nadstropju slovenskega denarnega zavoda Banca di Credito di Trieste - Tržška kreditna banka, d.d. v Trstu, Ulica Fabio Filzi 10. Zavod je bil ustanovljen leta 1959. V poslovnem letu 1961 je izkazal v svoji bilanci aktivno v višini lir 1.423.338.880 in pasivo lir 1.418.744.412. Čisti dobiček je znašal lir 4.594.468.

ZAVOD OPRAVLJA VSE BANCNE POSLE IN NUDI VSE BANCNE USLUGE

BANKA
BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000
TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. 38045 - 38101 BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

POZOR! Potujete v Rim? Prenosišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na,

Hotel-Penzion BLED
Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM

Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK
Izrežite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!